

FİKRƏT QOCANIN MUSİQİ ALƏMİ

Salatın ƏHMƏDLİ

F.Qoca lirik şairdir. Yaradıcılığında sevgi şeirləri çoxdur. Həzin, musiqiyə yatımlı şeirlər yüzrlər mahnı mətninə çevrilib. Bəstəkarlar bu sevgi şeirlərindəki həzin lirikani tuta biliblər. "O keçən günlər" şeirində şair uğursuz sevgisinin onda yaşatdığı sevinc qarışıq həsrəti, qüssəni qələmə alır:

*Mən səni sevdiyim ötən günlərin
şirin xatirəsi mənə əzizdir.
Onsuz da yanımda deyildi yerin,
mənəm günahım da sənəndə təmizdir.
Kimsəyə dönmək olmayan, ürəklə danışan,
qəlbinin səsiylə hərəkət edən, sevdini
ürəkəndən vurulan, bəzəndə də ürəkəndən
bezen şair sevdini, amma bu sevgisinə
dönük çıxan sevgilisini qınayır:*

*Sevəndə bir şeydir ağ gün, qara gün,
eşqim tor çəkmişdi mənəm gözüme.
Qalsın yuxarıda görünmək üçün
mənə ayaaqaltı seçdin özünə.*

Vüqarını qırmaq istəyən, onu ayaqlar altına atmağa çalışan, dostlarından, sırdaşlarından gördüyü hörməti özünün xətir-hörməti bilən insanın onun etibarına, sevgisinə döyər vermədiyini görüb qəlbi sınır... amma bundan itirən daha çox möhür o vəfasız, etibarsız insan olur. Lirik qəhrəman bütün bunları onun üzünə vurur:

*Axırda sakitcə çəkildim yana,
vaxt keçdi xəyalın göylərdən endi.
Adımı çəkirsən sən yana-yana,
xəlvətdə başına döyürsən ibdi.*

F.Qocanın şeirlərində məhəbbəti daşlara çirpilmiş, çilik-çilik olmuş bir sevdən aşiq var, gileyi birbaşa qəlbi qıran, sevgisinə dönük çıxan insandır. O lirik qəhrəman təmənnəsiz sevgi sahibidir:

*Könlümün ən gizli sirri,
nəğmələrimin sehiri
Məhəbbətin
ürəyimdə yanıq yeri,
göynəyir səhər, axşam, - deyəm aşiq
bilir ki, sevdinin ruhuna, ürəyinə bu sevgiyə
birlikdə dolub. Lirik qəhrəman bu sevginin
qurbanıdır. Xəbəri yoxdur ki, sevdinin
baxışlarına, kirpiklərinə, qaşlarına, hopub
baxışları, qara saçlarına, qara qaşlarına
heyran olub, bu sevgiyə odlardan, alovlardan,
şaxtadan, borandan, qardan salamət keçə
bilsin, çünki onun sevgisi, məhəbbəti qoruyur onu bələdləndirir...
sevdən aşiqin ağlına gələn bir şey də var-
dır, düşünür ki:*

*Bəlkə, elə
mənəm məhəbbətim olub
səni yaradan?
Mənə gəlib bütün
ağrın, bəlan, qadan,
Xəbərin yoxdur.*

Bütün varlığıyla sevdən lirik qəhrəman həmişə onun yanında - "nafəsində, ruhunda, qanında" olacağına əmin... bu əbədi bir sevgidir, ilahinin verdiyi bir nemətdir, şirini acısı ilə birlikdə onun ruhunun qidasıdır:

*Əllərin olub
sığallayacağam
boynun-boğazın,
yanağın.
Bil ki, ürəyində*

*darıxan mənəm,
mənəm canına salan
yanğın.*

*Xəbərin yoxdur.
Xəbərin olmayacaq
ürəyim gülüşə nar kimi
partlayıb, parçalananda.*

Sinəsində ürəyi daha döyünməyəndə, bu sevginin dəyərini biləcəm, onda gec olacaq, onda onu yada salıb kədərli-kədərli düşüncəyə, "tez-tez üşənəcəm", "sənə-cək camındakı ocaq", "dünya ögey olacaq, adamlar biganə"... onda isinməyən canının üşütisindən itirdiyi böyük bir sevgi üçün üşüyəcəm... "Məhəbbət yüklü ürək" sahibi lirik qəhrəman bəzən narahatdır ki:

*eşqinin ağırlığına,
ağrılarına
yorgun bir ürək
necə dözəcək...*

*Eşqinin alovu
dağı arıdır.*

Özünü qılcıma bənd pambığa bənzədir, nə qədər dözəcəyinə gümanı yoxdur, bu sevdinin həsrəti "zülmət gecədən qara" gəlir ona, "neyləyəcəyəm bu həsrətin qucağında" deyər iztirab çəkir:

*Gözələrimin nuru
azalan çağında
Nazını
çəkməyə dəvə karvanı gərək.*

Dadıma yetsin fələk, - deyəm lirik qəhrəman yoluna nəyə yarpağı tək əsdiyi sevginin qısqançlıq odunu da ürəyində hiss edir. "Bilmirəm heç neyləyəcəyəm mən yazıq" desə də, nigərançılıq onu içini ertirir, bu sevgi yolunda hər cəfaya dözməyə hazırdır.

*boynu günahlı,
sinəsi ahlı.
Qınamıram
ürəyimi.
Məhəbbətsiz yaşayınca,
məhəbbət bolluğundan
qoy partlasın
nəmini kimi...*

Könlüm" şeirində də sevgisi daşlara döymüş bir qəlbin sızıldırıyla yaşayır. Ağlayan, "uşaq kimi döyülən", axırda kırıyən, şüşə könlü "çilik-çilik, xırda-xırda" olan lirik qəhrəman incikdir, sinəsinə vurulan yaraları unudan deyil, bir də aldanmaq fikrində deyil:

*Könlüm uşaq kimi döyüldü,
ağladı,
özün kirdi axırda.
Şüşə könlüm sındı
çilik-çilik, xırda-xırda.*

*İndi gəlmisən
könlümü almağa,
ruhumu duymağa,
sağalmış yara yerlərinə
məhəbbət qoymağa...*

*Nə demə ki, dünya heçdi...
Nə də demə, daha xoşdu...
"Olan oldu, keçən keçdi".*

*Könlüm, aldanma, aldanma!
Şairin bütün könlü çirpintiləri özündə əks etdirən "Elə tələsdim səni gözməyə" şeiri ən yaxşı lirik şeirdir:*

*Birdən gecikərim, gec olar dəyə
Çirpib çıxmışam vaxtın əlindən.
Elə darıxmışam səni görməyə,
Tələsib dünyaya tez gəlməmişəm mən.*

*Sən bahar gənəsi, mən solub gedən...
İndi illər ötüb, görüşmüşük biz.
Yaman gecikmişəm, gec gəlmisən sən,
Yaman tələsmişəm mən hövsələsiz...*

İki bəndlik bu şeirin hər misrasında böyük bir sevgidən, daşlanlara barabər həyat eşqindən söhbət gedir, sevmək-sevilmək, sevgisinə qovuşmaq arzusunun, hicran, vüsəl, həsrət ağrılarından narahat qəlbin çirpintiləri duyulur.

Musiqi ruhumuzun ehtiyacından doğmuş bir məhəbbətdir. İnsanla qoşa yaramı. Söz var olandan musiqi və əhəng də onunla birlikdə yaramı. İlahi gücün vergisidir. Sözün musiqiyə yataması hər şairə nasib olmur. Sözün yaranmasında bir şəxs, musiqidə isə üç şəxs iştirak edir. F.Qocanın dediyi kimi "mahnı kollektiv zəhmətin bəhrəsidir. Burda ən azı üç adam iştirak edir: bəstəkar, şair, müğənni. Yekunda

mahnı üç yaradıcı insanın birgə məhsuludur".

F.Qoca yeddi yüzədən yuxarı mahnı mətninin müəllifidir. Bu sahədə ən məhsuldar şairdir. Mahnı mətnlərinin yaranmasında şairin arzusu böyük olub. Xatirələrinin birində şair yazır: "Gənclik illərində ilk şeirlərimi çap etdirərkən çox istəyirdim ki, şeirlərimə musiqi bəstələnsin. Amma bəzi şair dostlarım məni inandırır ki, şeirlərim musiqiyə yatamaz. Sonin misraların sərtidir, dəmir parçaları, şüşə qırıntıları kimidir. Onları tül kimi zərif musiqiyə bükmək olmaz. Moskvada oxuyarkən seminar müəllimim Lev Ivanoviç Oşanın idi. Oşanın Rusiyanın ən gözəl, populyar mahnıların mahnı müəllifi idi. Lev Ivanoviçlə çox yaxın, ata-oğul kimi mehriban, söhbətdə isə açıq, səmimi idik. Bir dəfə soruşdu:

-Şeirlərinə mahnı bəstələnməyi?
Dedim: - Xeyr, yox. Heç cəhd etməmişəm.

-Niyə?
-Deyirlər, mənəm misralarım oxumağa yaramaz. Sərtidir, kobuddur. Musiqi zərif şeydir, deyirlər.

O dedi ki, əvvəla, musiqi də həmişə kobuddur, sərtidir, həm də zərifdir, kövrəkdir. Mən hər semestr sonin şeirlərini oxuyub özlüyümdə təhlil edirəm. Hər dəfə də əla qiymət yazıram. Ona görə əla qiymət verim ki, sən hər mövzuya yaraşan dən biçirsən. Forma məzmunu tamamlayır. Forma məzmunun içindəki gizlinləri qabardır, üzə çıxardır, hətta gözə çarpdırır. Bu, sənə var. Sənin şeirlərinə sən musiqi üçün də, zərif, kövrək musiqi üçün də söz var. Bir cəhd elə".

Şairin ilk mahnısı "Günəşi gözləyirik" mahnısıdır. Bu mahnı ilk dəfə Elmira Rəhimova ilə Yaşar Səfərovun ifasında səslənib. Bundan sonra şair yüzrlərlə nəğmənin yaranmasına imza atıb.

Bu mahnıların mətnlərinə diqqət yetirdikdə vətənpərvər şairin bütün istəklər və aruları onun mövzu və ideyalarında görünür. Hər mövzuda mahnı mətni var. Burada vətən sevgisi, torpaq harayı, yurd həsrəti, sevdən ürəklərin xoş dilekləri, sevmək, sevilmək hissi, ana, bala məhəbbəti, böyük sənətkarlara, tarixi şəxsiyyətlərə hörmət və ehtiram, dost sevgisi, təbiətə vurğunluq, onun güllünə, çiçəyinə, dənizinə, düzünə, dağına vurğun qəlbin həssaslığı... bu siyahını artırmaq olar.

İlk növbədə vətən sevgisi ilə dolu mahnıları diqqəti cəlb edir. Tofiq Quliyevin bəstəsində olan "Azərbaycanım" mahnısında böyük bir Azərbaycan sevgisi var:

*Gözüm nuru, könlüm odu
Azərbaycan, Azərbaycan.
Əziz anam, odlar yurdu
Azərbaycan, Azərbaycan.*

Tarixə şərəfli adları, yazılan igid, mürd, vətən oğullarına, qəhrəmanlarına, uzun ömürlü müdrik insanlarına bəslədiyi sevgi vətən sevgisinin içində "oriyir". Zəhmətkeş insanların halal əməyi, yarıdan, yaşadan əllər, hüsnünə yaraşlıq verən mavi Xəzər bu nəğmənin tərənnümü mənəbəyidir.

*Gözəlləri oda bənzər,
Gözəl əllər eli bəzər.
Od qızının örpəyidir
Dalgələrin mavi Xəzər.*

Bəstəkar Ağabacı Rzaevanın musiqi bəstələdiyi "Lənkoran bağlarında" şeirində şair Lənkoranın göz oxşayan yamaşlı tarlalarını, gözliliklərini, zəhmətkeş insanların tərənnümü edir:

*Lənkoranın qızları,
Yurdumun ulduzları.*

*Bunlar adi qız deyil,
Əvlərin işığıdır.
Bu qızlar el şöhrəti,
Tarla yaraşığıdır.*

Yaşıl düzlərdəki güllü, çiçəyi telərinə "düzərəm", göydəki ulduzları arzu-nuza "səpərim" dediyi insanlar onun vətəninə yaraşığıdır, ona doğma olan insanlardır. Lənkoran kimi Bakı da onun doğma diyarıdır. Şəhərin qaynar həyatını, gur işıqlı küçələrini, "ışığı, min rəngli", kü-

ləkli Bakısını sevdən şairin misralarında somimiyyət, sevgi ruhu oxşayır. Qurub yarıdan əllər sayəsində cənnətə döndən Bakının gündüzi kimi gecəsinin də canlı olduğunu, buradakı qaynar həyatı vəsf edir:

*Göy güllər,
Yer güllər,
Ulduzdan nəğmələr tökülür.
İşıqlı, min rəngli,
Küləkli Bakımız.
İşıqlı, min rəngli,
Fərəhli Bakımız.*

Hər mehriban baxışlar qəlbinə səadət bağışlayan şairin burada doğmalarına, yurduna olan sevgisindən xəbər verir.

"Od oğluyam, alovlardan doğuldum" kitabında belə bir faktı qeyd edir ki, "Lirik şeirlərin müəllifi olan Fikrət Qocanı haqlı olaraq mahnı şairi adlandırılır. Həssas dinləyicilərin könlünü oxşayan onlarla latif melodiyaların sözləri möhür onun qələminin məhsuludur. Tofiq Quliyev, Arif Məlikov, Müslüm Maqomayev, Polad Bülbüloğlu, Ağabacı Rzaev, Şəfiqə Axundova, Vəlif Adıgözülov, Telman Hacıyev kimi Azərbaycan bəstəkarları Fikrət Qoca ünvanlı bəstələri geniş ictimaiyyət tərəfindən böyük maraq və xoş ovqatla qarşılanmışdır".

Z.Yaqub fikirlərində haqlıdır ki, "Fikrət Qocanın istər komiyyətə, istər keyfiyyətə çoxlu şeirləri var ki, böyük bəstəkarlarımız o şeirlərə ikinci ömür verib, gözəl nəğmələr bəstələyiblər. Sevinli şairimizi o nəğmələr həmişə yaşadacaq. Çünki, könlülərdə sirdaş olan məhəbbət nəğmələridir:

*Məhəbbətə tələyin öz nuru var.
Gözəl arzu, səf niyyəti məhəbbət.
Vətəndə nəyləyirsən, bəxtəvər,
Tükənməyən vətəndəli məhəbbət..."*

Göygöl Azərbaycanın füsunkar təbiət nüməsidir. Gəncədə baş verməmiş zəlzələ nəticəsində (1139-cu il) Kəpəz dağından bir hissəsi uçmuş, Ağsuyun qarşısını kəsmiş, nəticədə Göygöl yaranmışdır. Dəniz səviyyəsindən 1556 metr yüksəklikdə yerləşən, uzunluğu 2800 metr, eni min metro yaxın, dərinliyi 96 metr olan. Göygölün gözəlliyi şair və yazıçıların əsərlərində həmişə tərənnüm olunub. Əhməd Cavadın "Göy göl" şeiri poeziyamızda poetik zənginliyi ilə bu gün də yüksək dəyərə malik olan əsəridir:

*Dumanlı dağların yaşı qoynunda
Bulmuş gözəllikdə kamalı Göy göl!
Yaşıl kəndəbəndi gözəl boynunda,
Əks etmiş dağların camalı Göy göl!
Yayılmış şöhrətin Şərqi, Şimalı,
Şairlər heyranıdır sandığı halı.
Dumanlı dağlara gələn sualı.
Bir cavab almayış soralı Göy göl!*

On bir hecalı bu şeirdə Göygölün gözəlliyi vəsf olunur. Azadlıq, istiqlal şairi Əhməd Cavadın ana yurdun gözəlliklərini özündə əks etdirən "Göygöl" şeiri həm təbiət, həm də siyasi lirikanın ən yaxşı nümunəsi sayılır. Əsrarəngiz, bənzərsiz gözəlliyə malik bu şeirdə şairin vətən sevgisi, doğma yurda olan məhəbbəti, ana yurdun nadir incilərindən olan Göygölün gözəlliyindən vəcdə gələn şairin estetik duyğuları çox təsirli bir şəkildə öz ifadəsini tapmışdır.

F.Qocanın yeddi hecalı bayatı, gəraylı formasında yazılmış "Göy göl" şeirində də bu sevgini, bu duyğuları görürük. Bəstəkar Ramiz Mirişli şairin rəqsi, ritmi, ahəngi, musiqi üzərində köklənmiş misraları duy-muş, on dəyərli musiqi mətnini yazmışdır. Şair Fikrət Qoca da şair Əhməd Cavad kimi "dağların zərif qızı", "mavi gözlü", maralları güzgüsü, "dili nəğməli Göygölün vurğundur:

*Günəş gözlü Göy-gölüm,
Mənim qızım Göy-gölüm.
Başı qarlı dağların,
Zərif qızı Göy-gölüm.*

dediyi Göygölə:
*Qəhrəman Həzrətimin
Sən mavi örpəyisin.
Bu dağlarda çirpənən
Koroğlu ürəyisən.*

(Davami 7-ci səhifədə)

FİKRƏT QOCANIN MUSİQİ ALƏMİ

(Əvvəli 5-ci səhifədə)

Göygöl kimi diyarımızın yüzrlə gözəl məskənləri şəirələrimizin tərənnümünə mənəviydir. Yurdunun gözəllikləri şəirin "Azərbaycanım" mahnısında da (musiqisi Ramiz Mirişlinindir) tərənnüm edilir. Odlar yurdu "şərfi, şanı", canını qurban verməyə hazır olduğu, dilinin nəğmələri, avazıdır...

*Nəğmənin, ruhumun atası sənsən,
Mənim kainatım, dünyam, cahanım.
Mənim taleyimün günəşi sənsən,
Ey odlar diyarım Azərbaycanım.*
Azərbaycanın bulaqlarını dağlarının döşündə saza bənzədir:

*Bulaqlar dağların döşündə sazdı,
Evinde həmişə çiçəkli yazdı.
Qoşa hörlüklər Kürdü, Arazdı.
Dili dadlı-duzlu Azərbaycanım,
Mənim qaragözlü Azərbaycanım.*
Şərfli tarixini incələyir, "bəbəklerin anası" kimi, işığını, nurunu tərənnüm edir. "Əbadi baharım Azərbaycanım" deyib bağına basır. Məsrələrdəki əhəngdarlıq bu şəirə musiqi bəstələmək üçün geniş imkanlar yaradır.

"Arazım" şəirində də bu əhəngdarlıq, zəngin lirik məzmun var:
*Gəldi bahar, açdı güllər,
Araz aşdı, Araz daşdı.
Böz dağlara göyərcəndi,
Qanadlandı Araz uçu.*

Nəqarət:
*Araz ölər şirin-şirin,
Sözü şirin, dili şirin.
Mənim Arazım.*

*Sərin-sərin külək əsdi,
Dağlandı qızıl güllər.
Xan Arazın mənəşindən
Yenə yandı qızıl güllər.*

R.Mirişli keçən əsrin doxsanıncı illərinin sonunda yazdı: "Mahnı yaradıcılığında sözlərinə ən çox musiqi bəstələdiyim şair Fikrət Qocadır. İndiyə qədər onun 100-dən artıq şeirinə musiqi yazmışam. Bu ilk baxışda kimsə asan görünü bilər. Şairlə bəstəkarın görüşü, bir-biri ilə yaradıcılıq döngəli yeni mahnıların yaranmasına səbəb olur. Mən şair Fikrətin şeirinə aşiq olmuşam. O, sözlərin hər birisini sanki nəsrərlə milyon-milyon çiçəkdən toplayıb. Fikrət Qoca sözün həqiqi mənasında poeziyanın cəfakəş arısıdır. İlk mahnımızdan sonra yaradıcılıq cəhətdən bir-birimizə o qədər istisnik ki, bir də baxdıq, eyni sonət-vadisində yanaşı yol gedirik. Həlbuki, ilk mahnımızda yolun belə uğurlu olacağını xəyalımıza gətirməmişdik.

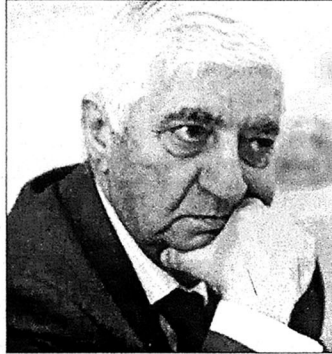
...Fikrət Qocanın yaradıcılıq imkanlarının şəirəndə genişlənməsi məni ondan ayrılmağa qoymayıb... Fikrətin musiqi yazdığı şeirlərinə ruhunun daşıyıcısı olan nə qədər olən və hərarətli sözlər, ifadəyə rast gəlməkdəyəm. İnanıram ki, bizim hələ məhsuldar işləyəcəyimiz illər qabaqdadır.

Şairin "Şirvanın gözəlləri" şeirinə də musiqini R.Mirişli bəstələmişdir...

*Gözəllərinin məhəbbət,
Qəlbində arzu yavar.
Günəş olar boylanlar
Şirvanın gözəlləri.*
Günəşdən tez oyanan, ətrafa günəş kimi şofəq saçan zohmətkeş Şirvanın gözəlləri:
*Zərif barmalarıyla
Cöli, düzi bəzərlər.
Qaragözlü gözəllər
Şirvanın gözəlləri.*

Alın açıq, üzü ağ, namuslu, qeyrətli, əməksevər, bir-birindən qoçaq Şirvanımızın gözəlləri kimi məftunluqla vəsf etdiyi məsrələrdə xalqına, yurduna, torpağına bağlı şair üroyini görürük.

*El yanında üzü ağ,
Vüqarı dağ, qəlbə dağ.
Biri-birindən qoçaq
Şirvanın gözəlləri.*
Bütün Azərbaycan onun gözündə gözəlləri ilə fəxr edilməli diyardır.

"Azərbaycan gözəlləri" şeirinin ruhundan bu fəxrnamə duyulur:

*Bir qıyqacı baxışından
Bir ömür-gün işıqlanar.
Saçlarında gecə yatar,
Gözələrində günəş yanar,
Azərbaycan gözəlləri*
Yurdunun "güller üzünü", "qara gözlü" gözəlləri

*Qardaşına qardaş olar.
Bizim igid oğlanlara
Saf ürəkli sırdaş olar.
Gülümsər baxışlarını, dillərdə dastan*
qeyratını, sevgisində, sədəqətində, əhdinə vəfasında doğruluğunu, dürüstlüyünü gördüyü vətən övladlarını daim sevinc, şadlıq içində görmək arzusu ilə yaşayır:

*Hec görməyək kədərini,
Gülüşi ağ günümüzüdü,
Namusumuz, qeyratımız
Çiçəyimiz-güllümüzüdü
Azərbaycan gözəlləri.*

Şair xalqının dədə-babadan miras qalan milli mənəvi dəyərlərinə olan sevgisini, ellərin xoş bayramlarını və nəğmələrində tərənnüm edir. Xalqımızın ən böyük və müqəddəs bayramı olan Novruzun tərənnümü "El bayramında" mahnısının mətnində tərənnüm edilir. Şair göz açandan bu bayramın yurdunda təmtəzəqlə keçirildiyinin şahidi olub. Siyasi avventura üzündən bir müddət bu bayramın respublika miqyasında keçirilməsi qadağan edilərsə də, XX əsrin ortalarından yenidən coşqunluqla el bayramı statusunu aldı. Baharın ilk günlərində onunla birlikdə yurda qədəm qoyan Novruzun gəlişini sevinclə qarşılayan şair xalqla birlikdədir.

*Yazın belə gözəl vaxtı
Çiçəklərin yurdun baxtı.
Hərə bir sönməz çıraqdı
Elin əziz bayramında.*

Bayram tonqallarının qalandığı Odlar yurdunda şair hər kəsin qolbında bu tonqalın odunu, hərarətini duyur. Yallı gedən, tonqalın ətrafında dövrə vuran, xalqın birliyini, bütövlüyünü - yaxşı günündə də, çətin günündə də bir olduğunu ifadə edən "yallının" ruhunda azərbaycanlılıq görür. Alqımızı geyinən gəlinlərin, qızların sevinc qarışıq bayram şadlığı, çalınan sazların ürəkli titrədən sədasını vəsf edən şair bu bayramın adət-ənənələrini yada salır, bulaqlardan götürülən təzə su, küsənlərin bəzənməsi, kasıblara əl tutulması, bağların, bağatların təmizlənməsi, ağacların dibinin bellənməsi, bayrama xüsusi yaraşacaq verən ənənələr tərənnüm edilir:

*Bayram tonqalı alışır,
Bulaqlar nağıl danışır.
Küsənlər hamısı bəzənir
Elin əziz bayramında.*
Şair xalqına birlik, sevinc, səadət diləyir:
*Gəlin tutağın al-ələ
İldən-ələ, eldən-ələ.
Yallı gedək güls-güls
Elin əziz bayramında.*

"Neft Daşları" kimi tanınan, dünyanın səkkizinci möcüzəsi, "yeddi gömi adası", "möcüzələr adası" da adlandırılan, Abşeron yarımadasından 42 kilometr cənub-şərqdə yerləşən Neft Daşları Azərbaycanın varidatıdır. Dənizin dibinə bərkidilmiş metal dirəklərin üstündəki estakadalar üzərində dəniz səthindən bir neçə metr

hündürlükdə tikilmiş Neft Daşlarını vəsf edir, nefti kəşf edən Azərbaycanın alim oğlu, neftçi-geoloq Ağaqruban Əliyev, ilk kəşfiyyat burğunun yerini müəyyənləşdirən məşhur neftçi Yusif Səforov olub. Burada ilk kəşfiyyat quyusunu isə Mixail Kaverçikinin briqadası qazıb.

Neft daşlarının ilk adı "Yeddi gömi adası" olub. Bu barədə yazılır: "1948-ci il noyabrın 14-də yağışlı, tufanlı bir gündə "Qara daşlar" a "Pobeda" gəmisi 23 nəfərdən ibarət qrup gəlir. Onlar ilk qazma qurğusunu və briqada üçün kiçik evcik tikirlir. Xərclərə qonaq məqsədilə 7 istifadəsiz iri gömi götürülürək "Qara daşlar"ın yanında basdırılır. Gəmilər neftçiləri dağlardan qoruyur, onlar üçün ev, anbar, idarə, istirahət yeri olur. Bu səbəbdən də həmin illərdə "yeddi gömi adası" ifadəsi işlənir. Aparılan uğurlu, gərgin əmək nəticəsində 1949-cu ildə ilk yataqın mən mətrə yaxın dərindən neft çıxarılır və dənizdən ilk dəfə neft çıxarılmasının əsası qoyulur. Əldə edilən uğurlar nəticəsində yeddi gömi adasının şərfi alomə yayılır və sonralar "Qara daşlar", "Neft Daşları" ilə əvəzlənir. Qəhrəman neftçilərimiz 1958-ci ildə burada "Neft Daşları"nda qəsəbə salırlar.

"Möcüzələr adası", "Qara daşlar", "Xəzər neftçiləri haqqında povest", "Dəniz fəthləri", "Dənizdə möcüzə", "İki Xəzər", "Polad dirəklər üzərində şəhər", "Neft Daşları - su üzərində şəhər" və s. adda çəkilmiş onlarla Neft daşlarına aid filmlər vardır. Bəstəkarlarımız (Qara Qarayev, Tofiq Quliyev, Vəqif Mustafazadə) ona aid musiqi əsərləri yaradıb. Rəsmlərdən Səttar Bohlulzadə, Məmməd Rəhmənzadə, Tahir Salahov böyük sənətkarlıq nümunələri olan rəssam fırçasıyla tablolu yaradıblar.

Dünya heyratda qoyan Neft Daşlarında yaradılan hər cür şərait (yaşayış binaları, vertolyot meydanları, tibbi-sanitar hissə, mağazalar, polad estakadalar üstündə salınmış park, əkilmiş ağaclar) onun şöhrətindən xəbər verir.

Şairlər Neft daşlarına aid yüzrlə şeirlər yazıb, yazıqlar əsərlər yaradıb. F.Qocanın "Neft daşları" şeirinin əsasında bəstəkar Tofiq Quliyev mahnı bəstələyib. Şair sözlə onun gözəlliyini tərənnüm edir:

*Bağcağı, bağlı şəhər,
Zəfər bayraqlı şəhər.
Dənizin ortasında
Dəmir ayaqlı şəhər
Bizim Neft daşlarıdır.*

Burada yaşayan, yaradan, dənizdə əlləri, idrakları ilə möcüzələr yaradan "Nəbi biləkli əllər", Həcor ürəkli qızları, gəcələr növbə çəkən, dənizin füsunkar gözəlliklərinin şahidi olan "gecə növbətçiləri", işığı dənizə düşən ulduzların yaratdığı ecazkarlığı tərənnüm edən şair. Neft daşlarının dünyaya səs saldığını ürok dolusu, fəxrətlə söyləyir:

*Dünyanın hər yerindən
Gələ sorğu-səsi.
İyirminci əsrin
Nağılı əfsanəsi
Bizim Neft daşlarıdır.*

F.Qocanın nəğmələri ana, nənə laylalarına bənzəyir. Laylaların ilk yaradıcısı nənələr, analar kimi onun da dili şirin, laylaya yatımlı məsrələri sözün poetik gücündən xəbər verir. "Laylay" şeirini oxuyanda, musiqini dinləyəndə ana laylası kimi həzin, kövrək duyğular oyanır dinləyicidə:

*A laylay, hamı yatıb,
Ulduz sarıyını yatıb,
Söykənib bir-birinə,
Dağlar karyatı yatıb.
Laylay, gülmün, a laylay.
Elim-günüm, a laylay.*

*Laylay, ulduzlar baxır,
Çaylar yuxudur, axır,
Yarpaqların yuxusu
Pıçıldı olub yağır.
Laylay, gülmün, a laylay.
Elim-günüm, a laylay.
Laylay, gözün süzülür,*

*Göy baxıb səna güllər,
Uçub gəlir ulduzlar,
Kırptına düzülür,
Laylay, gülmün, a laylay.*

Şairin sözlərinə Arif Məlikovun musiqi bəstələdiyi "Lay-lay" mahnısında da bu həzinlik, kövrəklik, məsum duyğular güclüdür. Dediği laylada gözünün nuru, üroyi, "asimani" bildiyi balasına ana nəvəsi ilə olan sevgisini çatdırır. Beşiyi başında layla deyən ananın səsindeki sevgi, səmimiyyət şairin qolbını titrədir:

*Lay-lay deyir anan səna,
Tələyinə yanar səna.
Lay-lay deyir zaman səna,
Lay-lay deyir alvan səmlər,
Lay-lay deyir bu axşamlar,
Hər axşamın səhəri var.*

Gecələr beşiyinin başından ayrılmayan, qayğısını çoxan analar "səmadan qonça yığır", analar "yuxusunu səna bağışlar" deyən şair ana zohmətinin böyüklüyünü, ana duyğularının əcəliyi dilə gətirir.

F.Qoca günümüzə səsələn mövzulara həsr olunmuş yüzrlə mahnının müəllifidir. Şofəq Axundovanın musiqi bəstələdiyi "Anama məktub" mahnısının məzmunu bu cəhətdən diqqəti cəlb edir. Qarabağda döyüşən oğul anasına məktubunda yazır:

*Qarabağa qar yağdı,
Buxan yoxdu kim işitdi.
Vətənin ağır günü,
Ölüm, dirim döyüşüdü.*

*Qisas alan Məxanımı
Aslandı aslan kışdır.
Vətənpərvər əsgər anasından xəbər
Edir ki, ona yazmasın "Cəlo çıxma, soyuq
olar, ay bala", "can bala". Yalvarır anasına
ki, qurban olum, be-lə yazma:
Sən nigaran qalma ana,
Vallah-billah burda hələ
Səlcəmdən ölən yoxdur.*

*Öpürəm səni, ay ana
Yazdıqlarından təsəlli tapmış olacaq anasına
sevgi dolu bir nigaranlıqla üz tutur:
Qəlbim bir az dincəldimi?
Keyfin bir az kökəldimi?*

Əsgərin dili ilə yazılmış bu məsrələrdə ruh həl olən üçün narahat olan ana qolbını, həm də vətən üçün sinəsini sipər edən oğul qeyratını ifadə edir:

*İstəyirdin kişi olum,
Döyüşmək kişi işidir.
Mütləq qisas alacaq,
Mütləq zəfər çalacaq.*

Ananı arxayın edir ki, dəqiq vaxtı bilinməsə də, mütləq torpaqlar alınacaq. Ata öləndən öpən, sevdiklərinə sevgi dolu hissələrini bildirən əsgər oğlunun bu məktubu insan qolbında həzin duyğular yaradır. On minlərlə azərbaycanlı əsgərin, vətənin keşiyində dayanan mord, qorxmaz, igid oğulların ürok sözləri kimi ümumiləşdirilir:

*Atanın əlindən öpürəm,
Hamınıza qurban olum
İmza: Sənin əsgər oğlun.
Sən nigaran qalma, ana,
Hamınıza qurban olum.*

"Böyü, əsgər ol" mahnısında da (musiqisi R.Mirişlinindir) igid oğulun dili ilə danışır:

*İki anam var mənim:
Biri özümün anam,
O biri Vətənim.
Bir, iki, sol, bir, iki, sol.
Böyü, əsgər ol,
Ey şanlı Vətənim.
İki anasıyla - vətəni və onu dünyaya
götürən anasıyla fəxr edən oğul kimi
böyüyüb vətəni qorumağı hər kəsə tövsiyə
edir:*

*İki canım var mənim:
Biri özümün canım,
O biri Azərbaycanım.
Bir, iki, sol, bir, iki, sol.
Böyü, əsgər ol,
Qoru Vətəni.*

"Zəfər çalsın Azərbaycan" şeirində şairin üroyunda qəvər ləyən arzuları dil açır.

(Davamı var)